

УДК 32: 316.646.32(477)

Ірина Кіянка,

доктор політичних наук, доцент кафедри європейської інтеграції та права,
Львівський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

kiyanka@i.ua

Львів, Україна

orcid/0000-0002-3100-7796

ІДЕЇ КОНСЕНСУСУ Й КОМПРОМІСУ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ: ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано ідеологічну платформу європейської політики, в основу якої покладено такі цінності, як консенсус, компроміс, толерантність. Ураховуючи позитивний європейський досвід публічного управління, беремо до уваги базові цінності для української політики. Розглянуто особливості реалізації європейських цінностей у контексті демократизації українського суспільства. Європейські цінності проаналізовано як систему нових можливостей для сталого розвитку українського суспільства. Ураховано освітні зміни (прозорість та публічність влади, розвиток громадських ЗМІ й ін.).

Розглянуто сутність політичних вимог щодо встановлення консенсусу для легітимації транзитивних політичних режимів. З'ясовано результативність політичного консенсусу в умовах масштабних політичних криз. Визначено значення етапів досягнення політичного консенсусу для нових демократій, до яких належить і сучасна Україна. Установлено зміст політичного консенсусу та його предмет, діяльність суб'єктів та об'єктів політичного консенсусу, які вступають між собою у взаємодію. Охарактеризовано також рівень загальної політико-правової культури консенсусних відносин, яка складається в кожному трансформаційному суспільстві. Виявлено особливості співвідношення політико-інституційного забезпечення політичного компромісу й політичного консенсусу, оскільки консенсус передбачає погодження всіх і вироблення спільної позиції. А тут про спільність говорити зарано, тому що сам механізм опрацювання цих рішень передбачає відмову від конфліктних питань.

Ключові слова: європейська інтеграція, публічне управління, консенсус, компроміс, толерантність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Пліуралізм, консенсус, компроміс виступають основними засобами досягнення політичної стабільності в демократичному суспільстві. Але передумовою будь-яких засобів досягнення політичної стабільності є визнання принципу толерантності, оскільки цей принцип можна констатувати в трьох рівнях – на мега-, меза- й макрорівні, якщо взяти мегарівень, який саме включає розуміння толерантності як принципу, так і засобу. Саме під таким кутом зору проаналізуємо європейські доктрини толерантності, яка виступає загальноприйнятим принципом у досягненні

стабільності в країні та свідчить про високий рівень політичної культури суспільства. Натомість ситуація в нашій державі далеко не така однозначна, оскільки завжди буває принаймні одна зі сторін, причетна до вузла суперечностей, що переконана: альтернатива діалогу все ж існує. А діалог, зі свого боку, виступає певною цінністю, яку можна використовувати і в політично-правовій, і в соціально-культурній та релігійній площинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив як багатоаспектність наукових публікацій щодо проблематики консенсусу компромісу, так і багатонаціональний склад науковців, котрі досліджували проблему. Сюди можна віднести таких учених, як С. Вятр, Л. Гавор, Р. Дарендорф, Г. Зеленько, А. Лейпхарт, Н. Кононенко, А. Крап, О. Москаленко, Г. Щедрова.

Мета статті – проаналізувати основні чинники, які сприяють досягненню консенсусу та компромісу, і їх вплив на популізм.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ідеї консенсусу, компромісу стали одним із найбільш популярних гасел у другій половині 50-х років ХХ ст. в країнах Західної Європи, оскільки сучасний період розвитку багатьох країн постійно змушує їх розв'язувати одну проблему, від якої залежить подальший цивілізаційний хід багатьох регіонів планети, адже йдеться про пошук консенсусу між різними, часто ворожими національними, соціальними, політичними силами стосовно основних цінностей, котрі є базовими для розвитку демократії. Без такої згоди та забезпечення на її основі політичної стабільності не може й бути сподівань про успішне здійснення радикальних структурних реформ.

Найпоспідовніше та найуспішніше процес формування консенсусу на демократичній платформі проходив у Нідерландах, Великій Британії, США, країнах Північної Європи. Ствердження основних демократичних цінностей та інститутів проходило тут безперервно впродовж кількох століть. Цьому сприяли певні соціально-економічні, соціокультурні фактори та політико-правова освіта, пріоритет яких і створив умови для встановлення громадянського суспільства. Хоча, на нашу думку, конкретніше було б називати це явище не громадянським суспільством, а громадянським консенсусом [1].

Оскільки саме на основі консенсусу формується той вид демократичного суспільства, який ми називаємо сьогодні «громадянським», такі приклади консенсусної спадщини є, безумовно, цінними для України, тому ми постараємося розглянути консенсус і компроміс у контексті консенсусної демократії та як місію засобів стабілізації українського суспільства.

Головною властивістю будь-якої форми згоди є загальне визнання норм і цінностей, які об'єднують людей. Із досвіду розвинутих демократичних суспільств відомо, що розрізняють такі найбільш важливі напрями можливої згоди (погодження), як кінцеві цілі розвитку суспільства (свобода, рівність, добробут). Вони складають структуру уявлень, що домінують у цьому суспільстві. Напрями згоди створюють між собою рівні консенсусу [2].

Консенсус у перекладі з латинської мови «consensus» означає «згода, злагода». Політологічний енциклопедичний словник тлумачить це поняття як наявність єдності в поглядах двох чи більше суб'єктів щодо ключових аспектів соціального порядку, який виявляється в єдності дій, а також являє собою метод, форму прийняття колегіальних рішень, що передбачає досягнення згоди. До найбільш важливих аспектів суспільного порядку належить певна система цінностей і норм, загальноприйнята в цьому суспільстві, що об'єднує та гарантує стабільний розвиток. Водночас консенсус не передбачає активної згоди з боку кожного рядового громадянина з будь-якого питання. Згода може проявлятися і в пасивній формі [12].

Перший рівень – це консенсус на рівні суспільства (його ще називають базовим або основним). Цей рівень передбачає наявність у демократичному суспільстві однорідної політичної культури, у якій будуть закладені основні цінності суспільства. У протилежному випадку в суспільстві домінує фрагментована, різнорідна політична культура, що роз'єднує людей і несе в собі загрозу демократичним цінностям. Для прикладу візьмемо ситуацію в Іспанії 1970-х років, що отримала назву «елітного» консенсусу, який став класичним зразком техніки досягнення консолідації нації й утворення громадянського суспільства. Із того часу іспанська політична система почала відображати не інтереси однієї політичної сили чи соціальної групи, а баланс інтересів усіх політичних акторів, що й стало запорукою реалізації іспанського консенсусу [13].

Досвід цієї країни свідчить про те, що саме консенсус став фактором, який відіграв визначальну роль у становленні політичної стабільності всередині країни. Звичайно, конфлікти продовжують існувати і в США, і в Іспанії, але все ж таки перевага в їх вирішенні надається методам діалогу, а не конфронтації.

Другий рівень передбачає проходження процедур, що встановлює правила гри, наприклад виборчий процес, боротьба за владу. Процедурні правила фіксуються в конституціях, нормах, законах, які регулюють застосування владних повноважень. В основі правил – порядок реалізації консенсусу. Для демократичного суспільства проявом цієї реалізації є принцип більшості (мажоритарний принцип). Процедурний консенсус – неодмінна умова демократії.

Третій рівень являє собою згоду з питань тактики уряду й політичного курсу. Головні суб'єкти цього рівня – офіційна влада та опозиція. Наявність трьох рівнів консенсусу є необхідною й достатньою умовою динамічної стабільності демократичного суспільства. Найбільш досконалою формою сучасного консенсусу – це плюралістична модель, що поєднує в собі довіру до різноманітних верств суспільства та терпимість.

Політичний консенсус може бути охарактеризований і з погляду змісту (якісний аспект) та рівня досягнення – ступінь консенсусу (кількісна сторона). І тому цілком очевидне явище, коли консенсус стає принципом взаємодії політичних сил у системах, заснованих на демократичних основах. Ступінь консенсусу, про який ішлося вище, свідчить про високий ступінь розвитку

демократії цього суспільства. Адже досвід історії свідчить, що звичайно ні авторитарні, ні тоталітарні режими не передбачають звернення до такого методу вирішення соціальних і політичних конфліктів. Зрештою, та сама історія свідчить, що таким чином вони пришвидшують свій кінець [3].

Політичні події, що відбувалися в історії розвитку українського суспільства, які розпочалися з 16 липня 1990 р. та являли собою закономірний результат розвитку українських визвольних ідей і багатовікових національно-визвольних змагань нашого народу, але тепер українське суспільство зіткнулося з небаченими труднощами та складними проблемами. Причини, які зумовили кризовий стан нашого суспільства, мають об'єктивний і суб'єктивний характер [5].

До таких причин ми відносимо стихійний характер нашої революції, зумовлений швидкоплинною зміною її чинників, нечисленність української національної еліти, через що й маємо недостатню ідейну зрілість та слабкість авангарду революції – національно-патріотичних сил, відсутність серйозних теоретичних розвідок українського національного суспільства. Далася також ознаки політична незрілість значної частини нашого народу, що заважає їй усвідомити, що розпочався принципово новий період нашої історії, а це зумовило психологічну неготовність української спільноти до швидких політичних змін і необхідність заплатити високу ціну за втілення нових, не завжди зрозумілих ідеологічних цінностей та ідеалів [15].

Особлива увага повинна бути спрямована на те, щоб віднайти визначальну ідею, яка б була спроможною вже сьогодні об'єднати всі здорові сили українського суспільства й надихнути їх на творчу співпрацю задля реалізації цієї ідеї. Мусимо зазначити, що віднайти ідею, яка б задовольняла всі політичні сили та угруповання в розколотому й занадто політизованому суспільстві та влаштувала б усіх, – це утопія. Однак удаю сформульована ідея спроможна задовольнити провідні політичні сили суспільства й тим самим консолідувати народ, бо, за висловом відомого німецького економіста Карла Маркса, ідея здатна стати матеріальною силою, якщо вона оволодіває масами [9].

Таким чинником, основою можуть стати ідея національної злагоди, що являє собою неписаний соціальний договір або національний пакт усіх суб'єктів політики про громадянський мир і спокій. Це система їхніх домовленостей про цивілізовані правила політичної гри, яка створює відповідний політичний клімат. Національна згода (або інакше ми це можемо назвати «національним консенсусом») може виступити головною умовою для дійсної реалізації прав людини, що сприяє певному середовищу для функціонування всіх елементів політичної системи. І тому, використовуючи термін «національна згода», маємо на увазі не лише українську етнічну спільноту, а й весь український народ, представників усіх етносів, оскільки Україна являє собою поліетнічну державу, що складається з меншин (росіян, поляків, кримських татар, болгар, євреїв та ін.) [14].

Національний консенсус повинен поєднувати в собі мир і спокій у міжетнічних відносинах, що передбачає панування такого політичного клімату,

який ґрунтується на писаних і неписаних законах та правилах, яких дотримуються всі члени суспільства. Але це стає можливим тоді, коли в суспільстві мир і злагода ґрунтуються на відповідних принципах, які створюють філософсько-правову та морально-етичну основу національної злагоди. Такими принципами (постулатами), на наш погляд, є глибока віра й відданість українській національній ідеї (державність, незалежність, соборність). Референдум 1 грудня 1991 р. засвідчив, що понад 90 % населення України (включаючи всі етноси) однозначно висловилися за незалежність України, яскраво продемонстрували національний патріотизм як громадянський вияв ставлення до своєї країни [10].

Хоча компроміс має дещо іншу дефініцію, але пов'язаний із консенсусом. Компроміс – це згода на основі взаємних поступок між представниками різних, протилежних інтересів, думок, поглядів, співробітництво, що передбачає політичний союз між різнорідними силами. Одна з головних вимог політичного компромісу – забезпечення неможливості ухилитися від його умов і право на критику таких відхилень. Це означає, що в основу компромісу має бути покладено певні політичні принципи або конкретно окреслені умови поведінки, без чого вимога дотримання компромісних угод на практиці неможлива. Головними умовами є визнання правоти протилежної сторони з певної проблеми, питання.

Як вважають науковці, найкращою формою подолання розбіжностей у процесі підготовки компромісу є діалог, відкритий обмін думками. Із політологічного погляду, неприпустимими є такі компроміси, що призводять до втрати політичного впливу однієї зі сторін або розглядаються однією з них як слабкість свого партнера і спричиняють повні поступки. Здатність до виважених і необхідних компромісів – одна з передумов життєздатності політичних сил і партій, а засоби досягнення та форми їх реалізації належать до головних критеріїв політичної культури [11].

Об'єктивною основою компромісів є непрямолінійний хід суспільно-політичних процесів. Розглянуті під цим кутом зору компроміси виступають засобом досягнення іноді за частинами того, що є недосяжним у цілому. Критеріями політичної ефективності компромісу є збереження на тому самому або на більш високому рівні спроможності до політичної діяльності, надання завдяки компромісу нових можливостей для політичних дій, розширення умов ефективної політичної діяльності, припинення непотрібної виснажливої боротьби зі своїми опонентами й виникнення можливості зосередити політичний потенціал на розв'язанні фундаментальних проблем. Зважаючи на це, проблема компромісу завжди конкретна та повинна розв'язуватися з урахуванням зазначених критеріїв. Небезпечність компромісу, яка пов'язана з тим, що не враховується іноді розширений погляд на можливості стосовно компромісу, а також і те, що компроміс може стати засобом обману та політичної бездіяльності [6].

Погляд на компроміс відображає характер і ступінь зрілості політичних сил та партій. На зміну безкомпромисності, характерній протилежним політичним

силам упродовж багатьох десятиріч, поступово приходять розуміння того, що компроміс є формою згоди й домовленості у вирішенні питань, що стосуються долі та інтересів усього суспільства, незалежно від конкретних політичних розбіжностей. Особливо плідними є компроміси, пов'язані зі збереженням миру й співробітництва. Згодом ми можемо в цьому переконатися на досвіді країн Західної Європи, які заклали фундаментальні засади в систему досягнення політичної стабільності.

У 60–70-х рр. минулого століття в західних суспільствах панувала віра в необмежені можливості демократії. Однак наприкінці 80-х рр. теза зазнала поразки. Причиною кризи демократичної ідеї стали невдалі спроби встановити демократичні режими в плюралістичних суспільствах Третього світу. Консенсусна теорія демократії була покликана подолати наявний песимізм стосовно демократії як найкращої форми правління та викрити помилки, які призвели до провалу демократичних режимів у країнах, що розвиваються. Згідно з твердженням деяких політологів (Дж. Рекса, Р. Коллінза, Р. Дарендорфа), у суспільствах Третього світу зазнала поразки не демократія взагалі, а одна з її моделей – мажоритарна або вестмінстерська програма [4].

Програма встановлюється в гомогенних суспільствах, у тих, де більшість населення (80 %) розмовляє однією мовою, сповідує єдину релігію чи ідеологію, належить до одного етносу. Стійкість Вестмінстерської моделі демократії становить правило більшості, відповідно до якого відносна більшість населення формує органи державної влади й здійснює державну політику у своїх інтересах. Модель має такі характеристики, як висока концентрація виконавчої влади в межах Кабінету Міністрів, який формується парламентською більшістю на однопартійній основі, злиття влад за домінуючої ролі Кабінету Міністрів у системі органів влади, одно- або двопалатний парламент до домінування однієї палати над іншою, двопалатна система, партії розрізняються переважно за соціально-економічним спрямуванням, вибори здійснюються в одномандатних округах за мажоритарною системою, унітарна держава й централізована система управління (місцеві органи влади формуються центральним урядом і фінансово від нього залежать), неписана конституція та парламентський суверенітет, представницька демократія, котра включає форми безпосередньої демократії [16].

Окрім гомогенних, існують також гетерогенні, або плюральні й змішані суспільства. Плюральні суспільства характеризуються наявністю великих етнічних, релігійних, мовних груп та груп, що сповідують різні ідеології. Змішані суспільства являють собою комбінацію рис гомо- і гетерогенних суспільств. Вони можуть бути гомогенними за одним або декількома критеріями й гетерогенними – за іншими. Для плюральних суспільств найефективніша консенсусна модель демократії, а для змішаних суспільств – змішана модель демократії (що являє собою синтез Вестмінстерської та наявної моделей). Країни, що розвиваються, належать переважно до типу плюральних суспільств. Спроби встановити мажоритарну модель демократії в суспільствах третього світу не мали успіху [7].

Своє найбільш повне теоретико-методологічне обґрунтування теорія консенсусної демократії отримала в працях А. Лейпхарта, американського політолога нідерландського походження. Він поставив перед собою мету – довести можливість функціонування демократичних режимів у плюральних суспільствах. А. Лейпхарт зазначив, що західні політологи, які поквапились із винесенням вироку демократії в плюральних суспільствах, припустилися низки помилок. Мабуть, головна з них – перебільшення ступеня гомогенності демократичних західних суспільств.

І тому можна виділити два типи західних демократій – континентальний (європейський) тип із роздробленою, тобто не гомогенною та нетрадиційною політичною культурою й слабкою автономністю підсистем. До другого типу відносимо англо-американський (гомогенний) тип. Проте А. Лейпхарт вважав, що державний лад континентальних європейських країн ґрунтується переважно на плюральних і змішаних суспільствах. Відповідно до цього, у них функціонують консенсусна й змішана моделі демократії. Поділяючи суспільства на гомогенні, гетерогенні, змішані, А. Лейпхарт використовує два індикатори – релігійні та мовні відмінності. На його думку, яскравим прикладом консенсусної демократії є такі країни, як Швейцарія й Бельгія [8].

Досліджуючи демократичну практику цих держав, американський політолог виокремлює вісім основних характеристик або принципів консенсусної демократії. Ці вісім ознак подані автором в описово-емпіричній формі. Але ми розглянемо ці принципи детальніше, щоб усвідомити певні реалії побудови консенсусної демократії в українському суспільстві.

Перший принцип – виконавчі органи формують усі найвпливовіші політичні партії за допомогою створення їхніх коаліцій. Великі коаліції можуть утворюватися як тимчасовий захід для подолання серйозної внутрішньо- або зовнішньополітичної кризи навіть у країнах із гомогенним типом суспільства. Розподіл місць в органах законодавчої влади може відбуватися за лінгвістичною ознакою: лінгвістичні групи репрезентовані пропорційно до їх кількості. Отже, у плюралістичних суспільствах із розвинутою системою демократичних принципів і засад на пропорційних засадах не лише обираються парламенти й місцеві представники органів влади, але й формуються Кабінети Міністрів та інші органи виконавчої влади.

Другий принцип – органи законодавчої та виконавчої влади значною мірою залежні одні від других і перебувають у відносній рівновазі. Оптимальна модель розподілу влад, із погляду А. Лейпхарта, існує лише в одній зі Скандинавських країн – Швеції. Відповідно до цієї моделі, вищий орган виконавчої влади – це Федеральна Рада, що обирається парламентом терміном на чотири роки.

Із моменту обрання Федеральної Ради та впродовж усього періоду виконання її обов'язків і повноважень парламент має право висловити їй вотум недовіри, котрий би призвів до розпуску вищого органу виконавчої влади. Соціал-демократична модель розподілу влад забезпечує значну незалежність законодавчої й виконавчої гілок влади одна від одної та підтримує між ними баланс.

Інший погляд на консолідовану демократію подає М. Шміттер у своїй праці «Неокорпоративізм і консолідація неodemократії», вважаючи, що новою формою консолідованої демократії й консенсусу в демократичному суспільстві є ідеї неокорпоративізму, які дають новий ґрунт для переосмислення демократичних цінностей. Адже ідеї неокорпоративізму отримали практичне втілення в невеликих європейських державах із розвинутою економікою, стабільним демократичним режимом та відносною культурно-етнічною однорідністю (Австрія, Фінляндія, Швеція, Норвегія). Їх прояви також простежуємо в країнах з етнічною неоднорідністю, таких як Бельгія, Данія, Нідерланди, Німеччина. Хоча усталене визначення корпоративізму, як наголошує А. Кавсон, зводиться до взаємопов'язаних тверджень: насамперед, це система репрезентації інтересів великих сегментів громадянського суспільства. Такі великі макроструктури чітко окреслені, ієрархічно впорядковані, мають функціональну диференціацію й узгоджені між собою; їх визначає та ліцензує (або навіть утворює) держава, їм надається певна монополія на репрезентацію означених частин суспільства в обмін на встановлення певного контролю з боку влади над цими структурами [17].

Теоретичним ґрунтом корпоративного підходу до соціальних підходів є соціологічні концепції функціоналізму й інституціоналізму. Одна з ключових тез цих концепцій – це припущення, що будь-які економічні, соціальні чи політичні дії спираються на певні усталені зразки, моделі з обмеженою кількістю суспільних функцій, на виконання яких вони спрямовані. Ці моделі мають витончену ідеологію, що їх виправдовує на культурному або етнічному рівні.

Серед соціальних наслідків поширення ідей неокорпоративізму передовсім відрізняють такі, як скорочення кількості відкритих конфліктів у сфері економічно-соціального життя (тобто страйків, голодувань, безробіття), підвищення керованості суспільними процесами, зміцнення політичної стабільності й консенсусу всередині громадянського суспільства. Згідно зі словами Е. Гідденса, ці явища й створюють кращі умови для демократичного режиму та стабільного функціонування політичної системи. Хоча дилема консолідації має за свій стрижень нагальне створення низки інституцій, узгоджених із політиками й підтримуваних громадянами.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досягнення оптимального рішення – досить складна справа. Чим стабільніше суспільство, чим довше організація дотримується обраного нею стратегічного курсу, тим впливовіша її роль, тим активніше вона може діяти, тим краще вона відіграє консолідуючу роль. І навпаки, плюралістичні, не зорієнтовані чітко організації досить слабкі в плані репрезентації інтересів своїх членів. Із цих характеристик випливає також імовірність установа стабільної політичної системи та, відповідно, проблема консенсусу.

Теоретично-практична ситуація досягнення консенсусу й компромісу в західних суспільствах є багатою як прикладами, так і новими досягненнями. Українське суспільство поки що проходить новий трансформаційний етап свого розвитку та використання нових принципів консенсусу й компромісу є, безумовно, цінним і важливим у житті нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вятр С. Політична культура в Середній Європі. URL: <http://www.Ji-magazine.lviv.ua/n9texts/wiatr.htm>
2. Гавор Л. Толерантність у громадянському суспільстві в добу глобалізації. *Громадянське суспільство і соціальні перетворення в Україні: тези наук. конф./за ред. А. Ф. Карася*. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 126 с.
3. Гервас С. Європейські цінності: між ідеалом, дискурсом і реальністю. URL: <http://www.rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html>
4. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
5. Зеленюк Г. І. Коаліція чи пактування: моделі взаємодії політичних еліт на постсоціалістичному просторі. *Еліти і цивілізаційні процеси формування націй: зб. наук. праць*. Т. 2/ Нац. академія наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України та ін. Київ: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2006. С. 253–265.
6. Кононенко Н. В. Політичний клас у сучасних Україні та Росії: актор чи модератор політичного процесу. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Київ, 2008. Вип. 38. С. 94–107.
7. Крап А. Правила гри у політиці як чинник політичної стабільності в контексті теорії неінституціоналізму. *Наукові праці: наук.-метод. журн.* Т. 110. Вип. 97. *Політологія*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. С. 106–109.
8. Лейпхарт. А. Демократія в багаточленних суспільствах: порівняльне дослідження. Москва: Аспект Пресс, 1997. 287 с.
9. Латигіна Н. Ціннісний вимір демократії. *Вісник Львівського університету: філософські науки*. 2007. Вип. 10. С. 291–305.
10. Мармазова Т. І. Трансформація функцій політики в умовах системної модернізації суспільств перехідного типу. *Політологічний вісник: зб. наук. праць*. Київ: ІНТАС, 2009. Вип. 43. С. 221–231.
11. Москаленко О. М. Конфліктно-консенсусна парадигма регулювання суспільно-політичних відносин: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Київ, 2000. 20 с. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/17527.html>
12. Політологічний енциклопедичний словник/упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
13. Труєвцева С. С. Трактовка консенсуса у О. Конта. Социологические исследования. 1994. № 11. С. 139–141.
14. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку/за заг. ред. Ю. Г. Рубана. Київ: Нац. ін-т стратегічних дослідж., 2009. 655 с.
15. Фопель К. Жажда победы. *Элитариум: центр дистанционного образования*. URL: http://www.elitarium.ru/2004/05/20/zhazhda_pobedy.html
16. Щедрова Г. П. Громадянське суспільство та політична культура: теоретичний і прикладний аспекти. Луганськ: Елтон-2, 2009. 308 с.
17. Шмиттер Ф. Неокорпоративизм. *Поліс*. 1997. № 2. С. 17–28.

THE IDEA OF THE CONSENSUS AND COMPROMISE IN THE EUROPEAN POLICY: THE EXAMPLE FOR UKRAINE

The article analyzes the ideological platform of European politics, which is based on values: consensus, compromise of tolerance. Taking into account the positive European experience of public administration, it is necessary to take into account the basic values for Ukrainian policy. Features of realization of European values in the context of democratization of Ukrainian society are considered. European values are being analyzed as a system of new opportunities for the sustainable development of Ukrainian society. The educational changes are taken into account – transparency and publicity of the authorities-the development of public media, etc.

Pluralism, consensus, compromise – are the main means of achieving political stability in a democratic society. But the prerequisite for any means of achieving political stability is the recognition of the principle of tolerance, since this principle can be stated in three levels: the mega-level, the me-a-level and the micro-level. If we take into account the mega-level, which includes the understanding of tolerance as a principle and a means. It is from this angle that we will analyze the European doctrines of tolerance, which serves as a generally accepted principle in achieving stability in the country, and testifies to the high level of political culture of society. that an alternative to the dialogue still exists. And dialogue in its turn serves as a certain value, which can be used in the political-legal and in the socio-cultural and religious plane.

The theoretical and practical situation for the achievement of consensus and compromise in Western societies is rich with examples, as well as new achievements. Ukrainian society is currently undergoing a new transformational stage in its development and the use of new principles of consensus and compromise is undoubtedly valuable and important in the life of our state. The essence of political requirements for establishing consensus for the legitimation of transitive political regimes is considered. The effectiveness of political consensus in the context of large-scale political crises is clarified. The significance of the stages of achieving political consensus for the new democracies, including the modern Ukraine, is determined. The content of political consensus and its subject, activity of subjects and objects of political consensus, which interact with each other, is established.

The level of the general political and legal culture of consensus relations, which is formed in each transformational society, is also characterized. The peculiarities of the political-institutional balance of political compromise and political consensus are revealed. Because consensus involves agreeing on all and developing a common position. And here about the community to speak too early, because the mechanism itself for processing these solutions involves refusing to resolve conflicts.

Key words: European integration, public administration, consensus, compromise, tolerance.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Viatr, S. Politychna kultura v Sereidnii Yevropi. URL: <http://www.Ji-magazine.lviv.ua/n9texts/wiatr.htm>
2. Havor, L. (2001). Tolerantnist u hromadianskomu suspilstvi v dobu hlobalizatsii./ Hromadianske suspilstvo i sotsialni peretvorennia v Ukraini: Tezy naukovoi konferentsii. A. F. Karasia (red.). Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2001. 126 p.
3. Hervas, S. Yevropeyskiy tsinnosti: mizh idealom, dyskursom i realnistiu. URL: <http://www.rethinkingdemocracy.org.ua/themes/Ghervas.html>
4. Darendorf, R. (2006). *U poshukakh novoho ustroiu*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2006.
5. Zelenko, H. I. (2006). Koalitsiia chy paktuvannia: modeli vzaiemodii politychnykh elit na postsotsialistychnomu prostori. *Elity i tsyvilizatsiini protsesy formuv. natsii*: zb. nauk. pr., T. 2 / Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy ta in. Kyiv: TOV UVPK «EksOb», 2006, 253–265.

6. Kononenko, N. V. (2008). Politychnyi klas u suchasnykh Ukraini ta Rosii: aktor chy moderator politychnoho protsesu. *Nauk. zap. In-tu polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. Kyiv, 2008, Vyp. 38, 94–107.
7. Krap, A. (2009). Pravyla hry u politytsi yak chynnyk politychnoi stabilnosti v konteksti teorii neoinstytutsionalizmu. *Nauk. pr.: nauk.-metod. zhurn*, T. 110, Vyp. 97. *Politol. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU imeni Petra Mohyly*, 2009, 106–109.
8. Leipkhart, A. (1997). *Demokratyia v mnohosostavnykh obshchestvakh: sravnytelnoe yssledovanye*. Moskva: Aspekt Press, 1997, 287 p.
9. Latyhina, N. (2007). Tsinnisnyi vymir demokratii. *Visn. Lviv. un-tu: filosof. nauky*, 2007, Vyp. 10, 291–305.
10. Marmazova, T. I. (2009). Transformatsiia funktsii polityky v umovakh systemnoi modernizatsii suspilstv perekhidnogo typu. *Politoloh. visn. Zb. nauk. pr.* Kyiv: INTAS, 2009, Vyp. 43, 221–231.
11. Moskalenko, O. M. (2000). Konfliktno-konsensusna papadyhma pehuliuvannia suspilno-politychnykh vidnosyn. Avtopef. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.02 «Politychni instytuty ta protsesy». Kyiv, 2000, 20 p. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/17527.html>
12. *Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk*. V. P. Horbatenko (uporiad.); Yu. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka (red.). 2-e vyd., dop. i pererob. Kyiv: Heneza, 2004, 736 p.
13. Truevtseva, S. S. (1994). Traktovka konsensusa u O. Konta. *Sotsyoloh. yssled*, 1994, № 11, 139–141.
14. *Ukraina v 2005–2009 rr.: stratehichni otsinky suspilno-politychnoho ta sotsialno-ekonomichnogo rozvytku*. Yu. H. Rubana (red.). Kyiv: Nats. in-t stratehichnykh doslidzh., 2009, 655 p.
15. Fopel, K. Zhazhda pobedy. *Элитарium: tsentr dystantsyonnoho obrazovanyia*. URL: http://www.elitarium.ru/2004/05/20/zhazhda_pobedy.html
16. Shchedrova, H. P. (2009). Hromadianske suspilstvo ta politychna kultura: teoretychnyi i prykladnyi aspekty. Luhansk: Elton-2, 2009. 308 z.
17. Shmytter, F. (1997). Neokorporatyvizm. *Polys*, 1997, № 2, 17–28.

Матеріал надійшов до редакції 13.10.2018 р.